Makale Türü: Araştırma Makalesi

**İBO İLE GÜLLÜŞAH VE GARİP FİMLERİNİN PSİKOSOSYAL GELİŞİM
ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Tuğba CİNGİL¹

Ümit MORSÜNBÜL²

ÖZ

Bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak insanın davranışlarını ve bilişsel süreçlerini açıklamaya çalışan psikoloji ve karmaşık insan davranışlarını sübjektif olarak beyaz perdeye aktaran sinema birlikteliği uzun geçmişe sahiptir. Yaşam boyu gelişim dönemleri içerisinde erken ve orta çocuklukta sosyoduygusal gelişim çocukların duygusal yaşamlarını ve kişiliklerini etkilemektedir. Erken ve orta çocuklukta sosyoduygusal gelişim yaşamın bütün alanlarını etkilemektedir. Bu dönemde ebeveynler ve akranlarla olan ilişkiler, oyun çocuk gelişimde önemli yer tutmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı yönetmenliğini Atıf Yılmaz'ın üstlendiği “İbo ile Güllüşah” filmini ve yönetmenliğini Memduh Ün'ün üstlendiği “Garip” filminin çocuk ve çocukluk kavramı, kültürel ve toplumsal bağlamda çocuğa bakış, erken ve orta çocuklukta sosyoduygusal gelişim (ebeveyn tutumları, ceza, ihmal ve istismar, bağlanma, ebeveyn çocuk iletişimi, çalışkanlığı karşı aşıklık duygusu) açısından incelemektir. Çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Sonuçlar doğrultusunda erken ve orta çocuklukta sosyoduygusal gelişimi temsil eden “İbo ile Güllüşah” ve “Garip” filmlerinin erken ve orta çocuklukta sosyoduygusal gelişimle örtüştüğünü göstermiştir.

Anahtar kelimeler: Psikoloji, Sinema, İbo ile Güllüşah, Garip

**INVESTIGATION OF IBO AND GÜLLÜŞAH AND GARİP MOVIES IN
TERMS OF PSYCHOSOCIAL DEVELOPMENT CHARACTERISTICS**

ABSTRACT

Psychology, which tries to explain human behaviours and cognitive processes using scientific research methods, and cinema which subjectively conveys complex human behaviours to the screen have a long history. Socio-emotional development in early and middle childhood affects children's emotional lives and personalities within life-long developmental periods. Socioemotional development in early and middle childhood affects all areas of life. During is period, relationships with parents and peers, play have an important place in child development. The main purpose of this study is to analyze the Garip directed by Atıf Yılmaz and Ibo ile Güllüşah directed by Memduh Ün movies in terms of socio-emotional development in early and middle childhood. This study is a descriptive study in which Ibo and Güllüşah and Garip movies

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, tubacngl38@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0564-7615

²Prof. Dr., Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, morsunbulumit@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0750-5015

are analyzed in terms of socio-emotional development in early and middle childhood (parental attitudes, punishment, neglect and abuse, attachment, parental child communication, inferiority to hard work). Within the scope of the study, document analyses, which is one of the qualitative research methods, was used. In general, factors that positively and negatively affect socio-emotional development in early and middle childhood were found in films.

Keywords: Psychology, Cinema, Ibo and Güllüşah, Garip

Giriş

Sinema, üretim, dağıtım, gösterim ve seyir süreçlerinin toplamından oluşan ve farklı alanlardan etkilenen sanat ve bilim dalıdır (Özsoy, 2007: 358). Psikoloji, insan davranışlarını bilimsel olarak açıklamaya çalışan bilim dalıyken, sinema karmaşık olan insan davranışlarını tüm boyutlarıyla sübjektif olarak perdeye yansıtan sanat dalıdır (Gençöz, 2009: 16; Morsünbül, 2015: 182). Sinema ve psikolojinin odağında insan davranışları olduğu için birbirini etkileyen iki ayrı disiplindir. Sinema filmleri yetmişli yıllardan itibaren psikolojiden yararlanmıştır. Bireylerin ruhsal rahatsızlıklarından ve gelişimsel özellikleri konusunda seyircileri etkilemiştir (Morsünbül, Uçar, 2017: 3).

Ülke sinemalarından söz açıldığında akla önce büyük oyuncular gelir. Bu oyuncuların içerisinde komedyenler başı çeker. Zira yapılan çeşitli anketlerde ve çalışmalarda güldürü türü değişmez şekilde izleyicinin en sevdiği sinemasal türlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Charlie Chaplin, Buster Keaton, Max Linder, Vittorio Gassman, Walter Matthau, Fernandel, Peter Sellers, Jerry Lewis, Eddie Murphy, Jim Carrey gibi isimler tüm dünyada sevilen ve bilinen sanatçılardır. Yüzleri ve filmleriyle ulusal sınırları aşarak, insana özgü olan gülmenin evrenselliğinde tüm dünyaya yayılmışlardır.

Çocukların filmlerde yer alışı yeni bir durum değildir. Bir filmde komedi oynamak üzere görevlendirilen ilk kişi M. Clerck'tir. Lyon kentinde yaşayan Bayan Lumiere'in bahçıvanı olan M. Clerk, ayrıca Lumiere kardeşler tarafından çevrilen L'Arroseur Arrose adlı filmde de bahçıvan rolüyle karşımıza çıkmaktadır. Bu film 28 Aralık 1895 'te Paris 'te ki Grand Cafe de gösterilmiştir. Bu filmde çocuk ögesi, çeşitli yaramazlıklar yaparak, büyüklerin işlerini karıştıran, neşeli, kurnaz, sevimli, anlık düşünen niteliklerde karşımıza çıkar (Akt., Pembecioğlu, 2018: 31).

Dünya sinemasında var olan çocukluk imgesi, çocukluk profiliyle yakından ilişkilidir ve çocukluk, her yetişkinin yaşamış olduğu ve onu hatırlayarak yeniden tasarladığı bir alandır (Düzcan, 2017: 400). Dünya sinemasında yabancı filmlerde çocuk sık sık karşımıza çıkan bir imgeyken Türk sinemasının başlarında çocuk oyuncu pek fazla görülmemektedir. Bu durumun birden fazla nedeni olduğu ifade edilebilir. İlk olarak, film yapısı ve işlevinde farklı

bakış açılarının olması, ikinci olarak, Türk filmlerinde genellikle tarihsel olayların işlenmesi ve Türk film tarihinin yazılmaya başladığı yıllarda toplumun yeniden yapılandığı ve toplumun yeni kimlik kazanması henüz yetişkinlerin kimliklerinin belirlenmediği bir ortamda çocukların hangi kimlikle yansıtılacağı sorununu doğurmuş olabilir (Pembecioğlu, 2018: 32). İhmal edilen çocuklar, yalnız kalan çocuklar, kaçırılan çocuklar, bulunan çocuklar gibi pek çok imge çocuklar aracılığıyla ekrana yansıtılır. Türk toplumunda çok fazla görülmemesine karşın Türk sinemasında çocuk kaçırma durumları sık sık görülmektedir. (Pembecioğlu, 2018: 249). Çoğunlukla kaçırılan çocuk imgesinde öç alma durumu varken zaman zamanda iyi niyetli kaçırmalar söz konusu olabilmektedir.

Türk sinemasında Kemal Sunal' ın ve Gülşah Soydan' ın (çocuk karakter) başrollerini paylaştığı iyi niyetli kaçırmalarda görülmektedir. Türk sinemasında farklı bir yeri olan Kemal Sunal Filmleri, evlilik törenleri, sünnet düğünleri, bayramlar, kutlamalara yer vermesi nedeniyle güldürü ve mizah yönüyle eğlenme, eğlendirme düşündürme yönüyle birçok işleve sahiptir. Kemal Sunal filmleri ölümünden sonra bile televizyon ve video aracılığıyla Türk seyircilere dolayısıyla yeni kuşaklara aktarılmakta ve beğeniyle izlenmeye devam edilmektedir (Korkutan, 2018: 78). Kemal Sunal Türk güldürü sinemasında akla gelen birkaç ekol sahibi oyuncudan birisidir. Türk toplumunu anlatırken sonuna kadar yereldir, her insanı güldürecek kadar ise evrensel özelliğe sahiptir. Yönetmenliğini Memduh Ün'ün yaptığı Garip (1986), yönetmenliğini Atıf Yılmaz'ın yaptığı “İbo ve Güllüşah” (1977) oyuncunun filmlerinden sadece bir kaçıdır.

Bu çalışmada başrolünü Kemal Sunal'ın canlandığı; “İbo ile Güllüşah” ve “Garip” isimli filmleri üzerinden çocukluk imgesi incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda iki film çocuk ve çocukluk kavramı, toplumsal ve kültürel bağlamda çocuk, ebeveyn tutumları, çocuğun eğitiminde ceza, duygusal ihmal, bağlanma, çocuk ve oyun ebeveyn iletişimi ve Erikson'un psikososyal gelişim evrelerinden biri olan çalışkanlığa karşı aşığılık duygusu boyutları açısından incelenmiştir.

1. Çocuk ve Çocukluk Kavramı

Birleşmiş Milletlerin Çocuk Haklarına Dair Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre “Ulusal yasalarca daha genç bir yaşta reşit sayılma hariç, 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılır. Bu sözleşme çocukların istismar, ihmal, kötü muamele, açlıktan ve yoksulluktan korunmasının evrensel boyutta standardizasyonunu amaçlamaktadır (Güçlü, 2016: 10). Kendine ait bazı özellikleri ve evreleri bulunan çocukluk çağı bireylerin yaşamı boyunca

derinden etkileyen bir dönemdir. Bu çağ kendi içinde psikolojik, biyolojik ve toplumsal gelişmenin en köklü ve hızlı olduğu bir çağdır. Bu dönemde çocuklar fizyolojik, duygusal ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak isteyen varlıklardır (Güler, 1989: 163-164).

2. Toplumsal ve Kültürel Bağlamda Çocuk

İnsanın geçmişten günümüze kadar gelişim süreci içerisinde birçok bilim insanı, düşünür, eğitimci, din adamları, devlet yöneticileri ve çocukla ilgilenen herkesin kendi bakış açısıyla tanımlamaya çalıştığı çocukluk dönemi insanın gelişim sürecindeki en masum evredir. Bu dönem tarihsel, kültürel ve ekonomik yönden yapılan açıklamaların hepsindeki ortak nokta çocuğun yetişkinden farklı ele alınması gerektiğidir. Tarihsel süreç içerisinde farklı dönemlerde farklı şekilde değişik anlamlar yüklenen çocukluk dönemi aynı toplumun farklı kesimlerinde de farklı şekilde anlamlar taşımaktadır. Toplumsal bir kavram olan çocukluk dönemi toplumun değerlerinden ve normlarından etkilenmektedir (Tan, 1989: 72-74).

Kültürel bağlamda ise çocukluk kavramı çağlar boyunca farklı yönden ele alınmıştır. Erikson modeline göre çocuk “yalnız bir ayna gibi, bir yaratık gibi değil, aynı zamanda kültürün bir yaratıcısı ve bu anlamda başlı başına dinamik bir güç olarak” algılanması gerektiğidir. Bu yönüyle çocuk içerisinde yaşadığı toplumun bir parçasıdır ve toplumdan ayrı olarak düşünülemez. Çocukları ailelerinden ve aileleri toplumdan soyutlayarak değerlendirmek mümkün değildir. Bu bağlamda toplumun ve bireylerin içinde bulundukları durumu aynı zamanda çocuğun içinde bulunduğu toplumu nasıl anlattığı önemli bir konudur (Uçan, 2019: 4-5).

3. Ebeveyn Tutumları

Ebeveyn tutumu farklı durumlarda ebeveyn-çocuk arasındaki etkileşimi belirleyen ebeveynlerin uygulamalarını; sözel olmayan davranışları ve ebeveynlerin tarzlarının tamamından oluşur. Bu açıdan, ebeveyn tutumları aile içinde toplumsallaşma etkinliklerinin etkili olup olmadığı ve çocukların bunları kabul edip etmeyeceğini etkileyen özelliklerdir (Darling ve Steinberg, 1993: 488). Baumrind (1971)’e göre, ebeveynlerin mesafe ve cezalandırıcı tutum sergilememeleri gerektiğini savunur ve dört tip ebeveyn tutumu tanımlar. Bunlar, otoriter ebeveyn, demokratik ebeveyn, ihmalkâr ebeveyn, hoşgörülü ebeveyn.

Otoriter ebeveynler; çocuklarından koydukları kurallara uymalarını beklerler. Çocuktan sorgulamadan itaat etmeyi bekleyen, çocuklarıyla iletişim kurmayan otoriter ebeveynler

çocuklarıyla ilgili sorunlarda ceza vermeyi tercih ederler (Yaprak, 2007; Webb, Musello, 2020: 46). Otoriter ebeveynlik; çocukların sosyal açıdan yetersizlikleri ile ilişkilendirilir.

Demokratik ebeveynler, çocuklarına karşı sevgi dolu ve sıcaktırlar. Sevgilerini çocuğa hissettirirler. Çocuklarını bağımsız olmaya teşvik ederken, çocuğun eylemlerine sınır koyarak kontrol ederler. Çocuklarıyla sözlü iletişimde bulunarak onun yapıcı davranışlarını desteklerler. Ebeveynleri demokratik özellikler taşıyan çocuklar neşeli, kendine güvenen, akranlarıyla dost canlısı ilişkiler kuran, öz kontrol sahibi özellikler gösterirler (Santrock, 2015: 254).

4. Çocuk ve Ceza

Geçmişten bugüne kadar çocuk eğitiminde çeşitli disipline etme yöntemleri kullanılmıştır. Disiplin yöntemlerinde kimi zaman katı görüş ve davranışlar uygulanırken kimi zaman daha serbest disiplin yöntemlerini kullanılmıştır. Bu disiplin yöntemlerinde çocukların fiziksel olarak ceza görmeleri, çocukların duygusal ve bazen de cinsel yönden zarar görmelerine neden olmuştur (Bilir vd., 1991: 2). Ceza, çocuğa ne yapmasını değil neyi yapmaması gerektiğini vurgular. Çocukta korku, öfke, kaçınma gibi duygular uyandırır ve çocuğun ebeveyninden uzaklaşmasına, korkmasına neden olur. Yetişkinler çocuğa sesini yükselterek ve azarlayarak cezalandırdıklarında çocuğa kontrolü yitirmiş ebeveyn modelleri sunmaktadırlar (Knox, 2010: 104).

5. Duygusal İhmal ve İstismar

Ebeveynleri veya bakıcıları tarafından, önemli boyutta davranışsal, bilişsel ve duygusal problemlere yol açan eylemleri ve ihmalleri kapsar. Duygusal istismar eylemleri çocuğun fiziksel ve zihinsel sağlığına zarar verme olasılığını artırmaktadır (World Health Organization, 2006). Bakım veren kişiler eylemlerinde çocuğa karşı şefkat göstermeme ve sevgi ifadesinde bulunmama, çocukla etkileşimde hiçbir duygu ifadesine yer vermeme, çocuğa karşı duygusal anlamda tepkisiz kalmak ve çocuğu akranlarıyla iletişimine fırsat yaratmamak duygusal ihmali ve istismarı yaratır (American Professional Society on the Abuse of Children, 2019). Duygusal olarak ihmal edilme, çocuğa ihtiyacı olan sevgiyi ve önemi vermeme, çocuğu reddetme ya da onu tehdit etme şeklinde davranışlarda bulunmayı içerir (Bilir vd., 1991: 2). Kötü davranışlarda bulunma, çocuklara tüm ilişkilerin olumlu şekilde pekiştirilmediğini ve ilişkide ceza beklentilerini öğretir. Bu durumun tersi olarak kötü davranmaya maruz kalmayan çocuklar yakın ilişkilerinde daha büyük oranda pozitif deneyim yaşarlar (Wekerle vd., 2009: 47).

6. Bağlanma

Bağlanma bebeklikle sınırlı kalmayıp yaşam boyunca devam eder. Anne ve bebek arasında ilişkide gúçlü duyguları ve hisleri, mutluluğu ya da tersini getiren duyguları ve çocuğun stresle bař etme kapasitenin belirli annelik davranışlarıyla ilişkili olan bağlanma türlerin hayatta kalması için hayati öneme sahiptir (Bowlby, 1983: 14). Ainsworth çalışmalarına göre bağlanma stilleri üç gruba ayrılmıştır. Güvenli bağlanma, güvensiz bağlanma (dirençli, dağınık, kaçınan bağlanma) (Ainsworth, 1979: 932-937). Bağlanma güvenli bağlanma ve güvensiz bağlanma olarak belirlenir ve gelişimin diğer aşamalarına yansır. Bebek ve anne arasında kurulan ilk ilişkili yetersiz ise bağlanma olumsuz etkilenecektir. Güvensiz bağlanma yaşamın diğer dönemlerinde psikopatoloji olarak ortaya çıkmaktadır. Bebek ile anne arasında oluşan güvenli bağlanma çocuğun psikolojik gelişiminde ciddi bir öneme sahiptir. Annenin sıcak, duyarlı, gereksinimi gidermeye hazır bir konumda olması ve bağlanabilir olma gibi özellikleri taşımasıyla ilgilidir (Ainsworth, 1979). Güvenli bağlanma, duygusal sağlığın bir kaynağı olarak görülür, çocuğa "ötekinin" onun için orada olacağı ile ilgili güven verir ki, bu da onun ilerleyen yaşamında tatmin edici ilişkiler kurma kapasitesine zemin oluşturur (Karen, 1998: 3). Güvenli bağlanan çocuklar karşılaştıkları stresli durumlarda annelerinin yanında olacağına emindirler. Anne yokluğunda kısa bir tepkinin ardından döndüğünde güvende hisseder ve sakinleşirler (Bowlby, 1979: 638; Kesebir, Kavzoğlu, Üstündağ, 2011: 331).

7. Çocuk ve Oyun

Çocuklar oyun aracılığıyla düşüncelerini ve duygularını başkalarına iletilirler. Yetişkinler çocuklarının oyunlarını gözlemlediklerinde çocukların düşünce süreçlerinin karmaşıklığını ve duygularının yoğunluğunu anlayabilirler. Sosyal oyun; çocukların arkadaşlarıyla iyi geçinmelerini gerektirir. Akranlarının duygu ve tutumlarıyla başa çıkmak için farklı sözlü ve sözsüz iletişim becerileri öğrenirler. Akranlarının duygularına cevap vermeyi, sabırlı olmayı, sıralarını beklemeyi, paylaşmayı öğrenirler. Aynı zamanda kendi kaynaklarını ve başkalarının kaynaklarını fark ederler. Freud'a (1856-1938) göre; oyun çocuklara fazla fiziksel enerjilerini ve gerilimlerini atmaları endişeleri ve çatışmaları çözmede uzmanlaşma sağlar. Oyun esnasında biriken gerilimler serbest bırakılır ve sakinleşen çocuklar yaşamlarındaki sorunlarla başa çıkmayı öğrenirler. Erikson' un (1902-1999) psikososyal gelişim kuramının içinde çocuğun gelişiminin aynasıdır. Oyun çocuğun var olan ihtiyaçlarının

karşılanmasında geçmişte yaşanmış olan şimdiki zamanda olan ve gelecekte olabilecek durumlara senaryolar oluşturarak çocuğa yardımcı olur (Akt., Bergen, 1988: 21).

8. Çocuk ve Ebeveyn İletişimi

Ebeveyn ve çocuk iletişimi anne karnından başlar ve doğumla birlikte devam eden süreçtir. Çocuk çevresinden gelen uyaranları algılar ve değerlendirerek çevresini anlamlandırmaya başlar. Erken aşamada yüz ifadeleri ve mimiklerle başlayan iletişim daha sonra ses ve sözcüklerle ilerler. Çocuğun tüm gelişim aşamalarında önemli bir yere sahip olan iletişim çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesine destek olmaktadır (Akt., Arabacı, 2017: 39). Aile içi iletişimde ebeveynlerin tutumları etkili olabilmektedir. Demokratik tutuma sahip olan ebeveynler, çocuğu olduğu gibi kabul eder, çocuğa yol gösterir, alacağı kararlarda çocuğu serbest bırakır. Kurallar birlikte belirlenir ve herkes kurallara uyar. Kuralların neden alındığının açıklaması yapılır (Şahin ve Aral, 2012: 62-63). Ebeveynlerin çocuklarıyla etkili iletişim kurabilmeleri için öncelikle; çocuğu olduğu gibi kabul etmeli, kendilerini çocuğun gözüyle görmeye çalışmalı, kendini onun yerine koyarak düşünebilmeli ve dürüst olmalıdırlar.

9. Çalışkanlığa Karşı Aşağılık Duygusu

Bireylerin sosyal çevrelerinde bulunan ebeveynlerle, arkadaşlarla ve öğretmenlerle olan ilişkisinin önemli olmasının yanı sıra biyolojik temellerin önemli olduğunu savunan Erikson epigenetik temelle kişilik gelişimini açıklamaktadır. Erikson'un psikososyal gelişim döneminde 8 evre vardır. Temel güvene karşı güvensizlik (0-1 yaş), Özerkliğe karşı kuşku ve utanç (2-6 yaş), Girişimciliğe karşı suçluluk (4-6 yaş), Çalışma ve başarılı olmaya karşı aşağılık duygusu (7-11 yaş), Kimliğe karşı kimlik bocalaması (12-17 yaş), Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık Yalnızlık (21-30 yaş), Üretkenliğe Karşı Durgunluk (30-65 yaş), Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (65 yaş ve sonrası) ve bu evrelerde bireylerin atlatması gereken çatışmalar ve krizler bulunur. Her evrede var olan krizler bireylerin sonraki evreye sağlıklı bir şekilde geçmesi sağlarken, aynı zamanda sağlıklı bir kişiliğin oluşmasına zemin hazırlar (Fleming, 2020: 227; Öztürk, 2007: 16).

Girişimcilik döneminin (4-6 yaş) sonuna denk gelen çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu (7-11) evresinde, çocukta görev paylaşımı ve disiplin duygusunda artış meydana gelir. Formel eğitime başlangıçla birlikte çocuklar enerjilerini sosyal çevrelerini keşfetmeye ve akranlarını tanımaya kanallara ederler ve benlik saygıları olumlu olarak etkilenir. Çocuk toplum tarafından değer gören belirli alanlarda yetkinlikler göstererek onaylanma ihtiyacı hisseder ve başarılarıyla birlikte gurur duygusu gelişmeye başlar. Çocuğun girişimleri

ebeveynler ve öğretmenler tarafından desteklenirlerse çocuk, başarılı olma duygusuna ve yeteneklerine güvenecektir. Tersi durumda kısıtlanan çocuklar sahip oldukları yeteneklerinden kuşku duyacak ve sahip olduğu potansiyele ulaşamayacaklardır (Erikson, 1968: 122; Mcleod, 2013: 3). Bu evrede çocuk öğrenebildiği ve başarabildiklerinin yanı sıra çevresindeki kişiler tarafından da beğenilmek, takdir edilmek ister. Bu dönemde çocuklara yetenekleri ölçüsünde sorumluluklar ve görevler vermek çocukların kendilerini başarılı bir birey olarak algılamalarına yardımcı olacaktır. Bu dönemde çocuklar enerjilerini, bilgilerini ve bilişsel becerilerini geliştirmeye yönelik şekilde desteklenmelidir. Olumsuz deneyimler çocuklarda yetersizlik ve verimsizlik hissi oluşturabilir (Santrock, 2015: 317).

10. Yöntem

Bu çalışma yönetmenliğini Atıf Yılmaz'ın üstlendiği “İbo ve Güllüşah” filmi ile yönetmenliğini Memduh Ün' ün üstlendiği “Garip” filmlerinin çocuk ve çocukluk kavramı, kültürel ve toplumsal bağlamda çocuğa bakış, ebeveyn tutumları, çocuğun eğitiminde ceza, duygusal ihmal ve istismar, bağlanma, çocuk ve oyun, çocuk ve ebeveyn iletişimi, çalışkanlığa karşı aşağılık evresi açısından analiz edildiği betimsel bir çalışmadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelenmesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, yazılı ve görsel materyalleri incelemek, gözden geçirmek veya değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen sistematik bir prosedürdür. Doküman incelemesi anlam çıkarmak anlayış kazanmak ve deneysel bilgiyi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirir. Bu süreçte dokümanlardaki verilerin bulunması, seçilmesi, değerlendirilmesi ve sentezlenmesi yer alır (Bowen, 2009: 28).

Çalışmada analiz edilecek doküman yönetmenliği Atıf Yılmaz tarafından yapılan “İbo ve Güllüşah” filmi ile yönetmenliği Memduh Ün tarafından yapılan “Garip” filmleridir. Çalışmada ilgili iki filmde çocuk ve çocukları kavramları, toplumsal ve kültürel bağlamda çocuğa bakış ile erken ve orta çocuklukta sosyoduygusal gelişimin boyutları (ebeveyn tutumları, ceza, ihmal ve istismar, bağlanma, ebeveyn çocuk iletişimi, çalışkanlığı karşı aşağılık duygusu) kategorisinde analiz edilmiştir. Çalışma birimi olarak hayatına odaklanılan Güllüşah ve Fatoş karakterleri seçilmiştir.

Filmleri ne derece doğru yorumlandığı konusunda bir akademisyene filmler üzerine yapılan değerlendirmeler gönderilmiştir. Gerekli kısımlar uzman görüş doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. İzleyen bölümde “İbo ile Güllüşah” ve “Garip” filmleri hakkında bilgiler sunulmuştur.

10.1. İbo ile Güllüşah ve Garip Filmleri

Başrollerini Kemal Sunal (İbo), Güllüşah Soydan (Güllüşah), Ayşen Gruda (Nazlı), Deniz Türkali (Güllüşah'ın Teyzesi), Bilge Zobu (Güllüşah'ın Babası), Celile Toyon (Güllüşah'ın Annesi) paylaştığı “İbo ile Güllüşah” filmi Güllüşah ve İbo’nun karşılaşmalarını ve başlarından geçen olayları anlatmaktadır. Türk sinemasında komedi türünde önemli bir yer tutan bu filmde sevdiği kadınla evlenmek isteyen ancak maddi sıkıntılar nedeniyle önüne engeller çıkan İbo ile ailesi tarafından yeterli ilgi görmeyen ve ailesinin onu sevip sevmediğini “İbo ile Güllüşah” filmi Güllüşah ve İbo’nun yaşamlarını anlatmaktadır. Türk sinemasında komedi türünde önemli bir yer tutmaktadır. Film sevdiği kadınla evlenmek isteyen ancak maddi sıkıntılar nedeniyle önüne engeller çıkan İbo ile ailesi tarafından yeterli ilgi görmeyen ve ailesinin onu sevip sevmediğini test etmek isteyen Güllüşah’ın karşılaşmalarını ve sonrasında Güllüşah’ın fidye karşılığında İbo’ya kendisini kaçırmamasını söylemesi ve sonrasında başlarına gelen maceraları anlatır. Filmin devamında Güllüşah’ın ailesiyle ilişkisinin değişimi ve yaşamındaki dönüşüm ayrıntılı ve etkileyici şekilde aktarılmıştır.

Başrollerini Kemal Sunal (Kemal, Fatoş’u bulup büyüten kişi), Ece Aton (Fatoş), Aslan Aydın (Fatoş’u terk eden babası), Nilgün Saraylı (Fatoş’un teyzesi) paylaştığı “Garip” filmi öz babası tarafından terk edilen Fatoş’ un, farklı işlerde çalışarak geçimini sağlamaya çalışan Kemal tarafından bulunup onu büyütmesini anlatmaktadır. Kemal tarafından bakılıp büyütülen Fatoş daha sonra şöhrete kavuşunca öz babası onu almak ister. Fatoş ise öz babası olarak Kemal’ i görür ve ondan ayrılmak istemez. Bunun üzerine Kemal öz baba tarafından dava edilir sonrasında Fatoş’un maruz kaldığı olaylar ayrıntılı ve güzel bir şekilde aktarılmıştır.

11. Bulgular

Çalışmada, filmlerde ön plana çıkan iki çocuk karakterin (Fatoş ve Güllüşah)’ın hayatına odaklanılmıştır. İlk çocuk imgesi Güllüşah’ın yaşamına, çocuk ve çocukluk kavramı, kültürel ve toplumsal bağlanma çocuk, orta çocukluk döneminde sosyoduygusal gelişim, ebeveyn tutumları, çocuğun eğitiminde ceza, duygusal ihmal ve istismar, bağlanma, çocuk ve oyun, çocuk ve ebeveyn iletişimi gibi farklı açılardan analiz edilmiştir. Orta ve Geç çocukluk döneminde; çocuklar büyüdükçe duygularında meydana gelen gelişimsel değişiklikler gurur, utanç gibi karmaşık duygular, belirli durumlarda aynı anda birçok duygunun yaşanabileceğini fark etme, olumlu olmayan duyguların bastırılması, duygusal tepkiye neden olan olayların değerlendirilmesi, kendi duygularını yönlendirme gibi stratejilerde ilerleme kaydederler.

Artan yaşla birlikte çocuklar başa çıkma stratejisi ve bilişsel stratejileri kullanırlar (Santrock, 2015: 318). Güllüşah bulunduğu dönemin gelişim özellikleri göz önünde bulundurulduğu zaman duygularında meydana gelen değişimleri fark eden bu alandaki ihtiyacının farkında olan ve bu amaca ulaşmak için bilişsel stratejilerini iyi kullanan bir çocuktur. Fatoş karakteri ise yaşamında farklı zorluklarla çok sık karşılaşmaktadır. Ancak bütün yaşadığı zorlukların üstesinden başarılı bir şekilde gelmektedir. Çok yetenekli ve bulunduğu ortama kolay adapte olan bir çocuktur.

11.1. Çocuk ve Çocukluk Kavramı

Antik çağda çocuk imgesi, toplumun yasalarına ve kültürüne uygun şekilde eğitilmesi gereken küçük yurttaşlar olarak kabul edilmiştir (Elkind, 1993: 35). Orta çağ dünyasında çocukluk anlayışı ya da fikri yoktur. Çocuklar belirli yaştan sonra yetişkinler gibi giydirilir ve yaşamlarını yetişkinlerle birlikte sürdürmüşlerdir (Postman, 1995: 16-18). 18. ve 19. yüzyıllarda çocuğa yönelik değişen algı çocuğun kimliğinin ve kişiliğinin üzerinde yapılan çalışmalar yeni fikirlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu dönemde yaşanan savaş ve yıkımın etkisi bilim insanlarının odağının çocuklara yönelmesine neden olmuştur (Sağlam, Aral, 2016: 44). 20. yüzyıla geldiğimizde bilimsel alandaki gelişmeler, insan hakları, gelişimsel, deneysel alandaki yapılan çalışmalar çocuk kavramını değiştirmiş ve bu yüzyıl “çocuk yüzyılı” olarak ortaya çıkmıştır (Gander, Gardiner, 2015: 53-54). Her birey on sekiz yaşına kadar çocuk olarak kabul edilir ve her çocuğun vazgeçilmez hakları vardır (Unicef, 2004).

Günümüzde çocuk, yetişkinin bir minyatürü olarak değil, kendi içinde anlamlı, biricik ve tek olma özelliğine sahiptir. Çocukların kişiliğinin ve gelişimlerinin tam ve uyumlu olması için aile ortamında sevgi ve anlayışa dayalı bir ortam olmalıdır. Çocuğun kişilik gelişimde önemli rol oynayan ebeveynler özdeşim kurulan figürlerdir. Ebeveynlerin çocukların gelişim dönemleri hakkında bilgi sahibi olmaları ve tutumlarını gelişim dönemi özelliklerine göre belirlemeleri önemlidir. “İbo ile Güllüşah” filminde başrolde oynayan Güllüşah (9 yaşında) gelişimsel olarak orta ve ileri çocukluk (6-11 yaş) döneminde yer almaktadır. Bu dönem ilkokul yıllarına denk gelen kültürel ve sosyal yönden etkileşimin arttığı dönemi kapsar. Film boyunca Güllüşah’ ın duygusal boşluğunu ebeveynlerinden ziyade teyze gibi ikincil etkileşim alanında olduğu kişilerden gidermeye çalıştığını görülmektedir.

“Garip” filminde başrolde oynayan Fatoş (6 yaşında) gelişimsel olarak bebeklik ve ilk çocukluk dönemlerini Kemal’ in yanında geçirmiştir. Bu iki dönem (18.ay – 6 yaş) aralığını kapsamaktadır. Bebeklik döneminden okul öncesi döneme kadar denk gelen bu evrede

fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyaı, sevgi ve ait olma ihtiyaçlarının karşılanması gelişime katkı sunmaktadır. Fatoş’un bu temel ihtiyaçları Kemal tarafından giderilmiştir.

11.2. Toplumsal ve Kültürel Bağlamda ocuk

İnsanlar, tarihin belirli dönemlerinde, o anda geçerli ocuk imgesine karşı farklı eleştirilir getirmişlerdir. Bazı toplumlar çocukların sağlığına, eğitimine ve mutluluğuna yararlı olacak farklı ocuk imgelerini oluşturmuşlardır (Elkind, 1993: 37-39). Türk kültürü gibi geleneksel toplumlarda çocuklar korkutularak, sindirilmeye çalışılmış ve merakları engellenmiştir. Çocuğun cezalandırılmasında “baba” bir ceza figürü olarak kullanılmıştır. Çocukların uysal olmaları, söz dinlemeleri gibi özellikleri övülmüştür. Kağıtbaşı (1982: 32), yaptığı çalışmada “ebeveynlerin sözünü dinlemenin” nin “iyi bir insan” olmakla en büyük öneme sahip olduğunu göstermiştir. Teknolojik gelişmelerin artması, bilgiye ulaşmayı kolay hale getirmektedir. Eğitim düzeyinin artması ailelerin ocuk gelişimi hakkında bilgi sahipleri olmalarını sağlamış, çocuğa karşı tutumlarını gözden geçirmelerini sağlamıştır (şendoğdu, 2000: 30).

Toplumsal ve kültürel alanın her tabakasında ocuk imgesi görülmektedir. Bu bağlamda ocuk imgesi anlatı ve etkileyim aracı olarak sinemada nasıl yer aldığını, filmlerde hangi biçimlerde yansıtıldığını ve konumunu belirlemede toplumun bakışının önem kazanmaktadır. Sinema alanına giren çocuğa belirli bir gösterge anlamı yüklenmekte ve ocuk tipleşmektedir (Pembecioğlu, 2018: 28-34). “İbo ile Güllüşah” ve “Garip” filmleri 1970’ li yıllar sonrasında Türk sinemasında başrolü ocuk oyuncu olan fakat ocuk izleyiciyi hedeflemeyen filmlerin ortaya çıktığı yıllardır. İki filmde yer alan ocuk karakterleri aile içinde bütünleştirilerek anlatılmaktadır. “Garip” filminde Fatoş karakteri aralarında kan bağı olmayan, karşılıklı sevgiye dayanan aile ortamının olabildiğine yönelik izlenimler oluşturmaktadır. Güllüşah karakterinde ise baba figürünün etkin olduğunu, çocuktan mutlak itaatin ve otoriteye saygının beklendiği görülmektedir. zerinde durulan iki filmde Fatoş ile birlikte çocuğun değerli olduğunun hissettirildiği, fiziksel ihtiyaçlarının yanı sıra duygusal ihtiyaçlarının karşılamanın önemi vurgulanmaktadır.

11.3. Ebeveyn Tutumları

Otoriter ebeveynler çocuğa karşı katı tutumlara sahiptirler. Çocukların en kk hatası bile hoş karşılanmaz ve cezalandırılır. Otoriter tutum; ebeveynler için çocuğun ayrı bir birey olmadığı düşüncesinin tersine ebeveynin çocuğun sahibi olduğu düşüncesinin yer aldığı bir tutumdur. Otoriter ebeveynler için kendi kuralları vardır ve çocuğu düzenlemek,

şekillendirmek çok önemlidir. Yetişkin olarak çocuğa karşı kullandıkları güç, sevgiden ve yakınlıktan uzaktır. Çocukla açık bir iletişim kuramaz ve onlara göre yetişkinlerin dünyası ve çocukların dünyası farklıdır ve çocuklar yetişkinlerin dünyasını anlayamazlar (Akt., İkiz ve Öztürk, 2016: 38). Otoriter ailede yetişen çocuklar stresli, kendine güveni olmayan, eleştirildikleri için yetersizlik duyguları geliştiren çocuklardır. Kişilerarası ilişkilerde başarısız, kaygılı ve güvensiz kişilik geliştirebilirler (Okumuş, 2018: 28). “İbo ile Güllüşah” filminde Güllüşah’ın teyzesi, Güllüşah’ın idealinde yarattığı anne figürü olarak görmek yanlış olmayacaktır. Güllüşah’ın teyzesi sevgi dolu, Güllüşah’a ilgi gösteren, onu dinleyen, ondan şefkatini esirgemeyen, onun mutlu olması için çaba harcayan ve hata yaptığında bunu uygun şekilde ifade ederek doğruyu bulmasına yardımcı olan bir kadındır. Güllüşah teyzesini çok seviyordur. Güllüşah teyzesiyle birlikte oturma odasına geçerken Güllüşah’ın annesi teyzesine çıkışır (annesi katı disipline sahip, çocuğuna pek fazla ilgi göstermeyen daha doğrusu ilgiyi disiplinli bir eğitimle, özel okullarda eğitim almasıyla bağdaştıran, özel dersler aldırıp onu iyi yetiştirdiğini düşünen bir annedir. Çocuğuyla pek fazla vakit geçirmez). Çocuğa ilgi, sevgi, şefkat göstermenin olumlu etkileri olduğunu öğrenmeyen ve kendisinin de dadılarla büyüdüğünü söylemesi bize kendi yetiştirilme tarzını benimsemesi, öğrendiği şeyleri kendi ailesine farkında olmadan yansıttığını göstermektedir. Bizler farkında olmadan yetiştirdiğimiz ailenin, çevrenin ve kültürün olumlu veya olumsuz özelliklerini alırız. Bu durum bizden sonraki yetiştirdiğimiz nesillere aktarılır ve bu süreç devam eder. Bu süreç içerisinde farkındalık kazanmamışsak otomatik olarak aldığımız doğru olmayan şeyler yeni nesillerin zarar görmesine zemin hazırlar. Filmin sonunda Güllüşah gazete binasında ailesine kavuşur. Anne ve babasıyla kucaklaşan Güllüşah onu özlediklerini ve onu merak ettiklerini teyit etmek için ailesine sorular sorar. Ailesinin olumlu yanıtı onu çok mutlu eder. Bu noktada kültürümüzde hala var olan sevdiğimiz bireylere sevgimizi göstermenin ve söylemenin hoş karşılanmadığı ve ebeveynlerin çocuklarına sevgilerini göstermenin çocukları şımartacağı algısı vardır. Türk kültüründe bireylerin duygularını ifade etmelerinde zorlandıklarını bu filmde görmek mümkündür. “Garip” filminde Fatoş’un biyolojik babası olmadığı halde bakımını üstlenen Kemal’in demokratik ve hoşgörülü ebeveyn tutumuna sahip bir ebeveyn olduğunu görüyoruz. Bu tutuma sahip ailede karşılıklı sevgi ve kabul edici bir ortam ve bazı kurallara uyulmaktadır. Fatoş akranlarıyla olumlu ilişkiler geliştiren, neşeli bir çocuktur.

11.4. Çocuk ve Ceza

Ebeveynler tarafından uygulanan ceza sakin ve mantıklı şekilde kullanıldığında çocuk gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Bazı çocuk psikologları, yanlış davranışta çocuğu

ikna ederek, çocuğun davranışlarının diğerleri açısından sonuçlarını açıklamayı önerir (Santrock, 2015: 255). Çocuklarda ceza yönteminin kullanılmasında fiziksel cezanın olumsuz etkilerinin yanı sıra ebeveynlerin istismarcı şekilde davrandığına dair çalışmalar mevcuttur. Filmde İbo ile Güllüşah'ın tanışması, Güllüşah'ın Alman dadısı tarafından cezalandırıldığını görmekteyiz (Güllüşah çikolatasını sokaktaki çocuklarla paylaştığı için cezalandırılmıştır ve defterine 100 kez “ben eşeğim yazması” istenmiştir!). Güllüşah ile İbo'nun konuştuğunu gören Alman dadı Güllüşah'ı çağırarak tekrar ona ceza verir. Dadı Güllüşah' a bu kez (akşam yemeğine kadar banyoda kalma cezası) verir. Çocuk eğitiminde cezanın amacı onu etkisiz konuma getirmek değil, çocuğa saygılı, sorumlu davranışlar öğretmek ve ona hakkını savunmayı öğretmek amaçlanır. Ayrıca çocuğa seçim hakkı tanınmalıdır ve bu süreç onun yaptığı yanlış davranışını düşünmesine fırsat sağlayacak şekilde olmalıdır. Ceza verilirken fiziksel boyutta yıkıcı cezalar değil çocuğun yanlış davranışına odaklanarak yanlış davranışa vurgu yapılan cezalar verilebilir. Ayrıca kültürlerarası farklılıklar cezanın farklı yorumlanmasına neden olmaktadır. “İbo ile Güllüşah” filminde dadı Alman kültüründe yetişmiştir. Dadının Alman kültüründe yetişmiş olması ve Türk ailenin yanında dadılık yapması da farklı iki kültürün ceza anlayışlarında da farklılıkları meydana getirmektedir. Farklı davranışlar bazı kültürlerde ceza olarak görülmezken, bazı kültürlerde tam tersi geçerli olabilir. “Garip” filminde çocuk eğitiminde ceza unsurunu pek fazla görmemekteyiz. Kemal ve Fatoş' un arasında kurulan ilişki karşılıklı güvene ve sağlıklı bir iletişime sahiptir. Kemal ile Fatoş arasındaki iletişimde Fatoş değer verildiğini ve düşüncelerinin önemsedğini bilmektedir.

11.5. Duygusal İhmal ve İstismar

İstismar ve İhmal eylemleri çocuğu fiziksel, duygusal ve zihinsel yönden olumsuz etkileyebilir. Çocuğun akranlarıyla temasının kesilmesi, aile içi, akranlar ve yetişkinler arasında çocuğa mantıksız kısıtlamalar koymak, çocuğun hareket özgürlüğünü kısıtlamak yani çocuğu izole etmek de ihmal ve istismardır (Apsac, 2019). Duygusal ihmale bağlanma kuramının duygusal bakış açısından baktığımızda ebeveynler veya bakım verenler çocuklarıyla duygusal bir bağ kurarlar. Çocuğu ayrı bir birey olarak kabul eder ve özen gösterirler. Burada çocukla duygusal bir bağ kurulmalı ve çocuğun duygusal ihtiyacına yetkin bir şekilde cevap verilmelidir. Bu duygusal bağ güçlü duygulara sahip bireylerin yetişmesinde önemli bir etkidir. Duygusal ihmal görünen bir özelliğe sahip değildir. Güllüşah'ın fiziksel olarak ihtiyaçların karşılanmasında bir sorun yoktur. Filmde Güllüşah'ın yetiştiği ortam çoğu insan için ideal bir ortamdır. Ancak duyguların ifade edilmediği ve duygusal ihtiyaçların

maddi ihtiyaçlara tercih edildiği bir ortamdır. Çocukların yetiştiği evlerde duygusal olarak da depoları doldurulmalıdır. Çocuklar ebeveynlerinden gördüğü şeyleri olduğu gibi özümserler. Duygusal olarak doyan çocuklar da duygusal ihtiyacı olan diğer insanların ihtiyaçlarını sezerek onların ihtiyacını karşılarlar. Duygusal olarak ihmal edilmiş çocukların bu ihtiyaçları karşılanmazsa zaman içinde duygusal olarak katılaşıp ve diğer insanlarla duygusal olarak paylaşımda bulunamazlar. Filmde Güllüşah babasından arkadaşı İbo için para istemiştir fakat babası onun bu istediğini sert bir şekilde geri çevirmiştir. Güllüşah'ın babası da kızına pek fazla ilgi göstermeyen sürekli iş gezisine giden, partilere katılan biridir. Baba figüründe ve anne profilinde duygusal ihmali görmek mümkündür. “Garip” filminde ise Fatoş’ un duygusal yönden bütün ihtiyaçları Kemal tarafından karşılanmaktadır. Kemal ve Fatoş zorlu koşullarda yaşamalarına karşın birbirlerini dinleyen, değer veren, birlikte vakit geçiren baba kız konumundadırlar. Kemal ve Fatoş arasında zamanla çok güçlü bir bağ kurulmuştur ve bu bağın öz baba tarafından koparılmadığını görmekteyiz.

11.6. Bağlanma

Bebeğin bakım veren kişiyle içsel bağ kurması zamanla benlik algısını, duygusal anlayış ve vicdani gelişim aşamalarını etkileyecektir. Her açıdan yeteri kadar seven ve koruyan aile veya bakım veren kişi bebeğin güvenlik üssüdür (Santrock, 2015: 191). Her insan biyolojik olarak doğuştan getirdiğimiz bağlanma ihtiyacıyla dünyaya gelir ve çevremizdeki insanlarla bağlar kurarız. Yaşamda bir tehdit hissettiğimiz anda bu bağlanma sistemi devreye girer. Doğuştan getirdiğimiz bu stratejide öncelik bağlanma figürüyle yakınlık kurmaktır. Bağlanma sistemimiz böylelikle devreye girer ve güvenlik ihtiyacımız karşılanır (DBE, 2021). “Garip” filminde Fatoş’un bebeklik döneminden erken çocukluk dönemine kadar bakımı Kemal tarafından karşılanmıştır. Kemal Fatoş’a yeterli ilgi ve sevgiyi vermiş, onun ihtiyacı olduğu anlarda yanında olmuştur. Zamanla Fatoş ve Kemal arasında sıcak ve samimi bir ilişki oluşmuştur. Fatoş Kemal’in güvenlik üssü olmuştur. Bağ o kadar kuvvetlidir ki Fatoş Kemal’i biyolojik babasına tercih etmiştir. “Güllüşah ve İbo” filminde Güllüşah’ın ebeveynleri onun fiziksel ihtiyaçlarını sürekli karşılarlarken, duygusal ihtiyaçlarını görmezden gelmektedirler. Güllüşah’ın ebeveynlerine ulaşması zordur. Ebeveynleri genelde meşguldür ve Güllüşah’ın yoğun bir çalışma programı vardır. Güllüşah ve ebeveynleri arasında kaygılı ve kararsız bir bağlanma vardır.

11.7. Çocuk ve Oyun

Belirli bir hedefi olan veya olmayan, belirli kurallar içeren veya doğaçlama olarak gerçekleştirilen oyun, her koşulda çocuğun içinde bulunmaktan zevk aldığı ve haz duyduğu aynı zamanda çocuğun bilişsel, fiziksel, duygusal, sosyal ve dil gelişimini olumlu yönde etkileyen aktif öğrenme sürecidir (Arslan, 2000: 40). Yetişkinler için boşa zaman geçirme olarak görülen oyun çocuğun kendini rahatlıkla ifade edebildiği, yeteneklerini geliştirdiği, yaratıcılığını artırdığı bir etkinliktir (Sığırtmaç, 2018: 1). Filmde Güllüşah sokakta oynamak isteyen, ilgi ve şefkat görmeyen bir çocuktur ve dadısının cezası ile banyoda kendince oyun oynamaya başlar (diş macunuyla sek sek çizerek sek sek oynar, annesinin rujlarıyla oynar). Güllüşah piyano ve bale dersleri alan, kolejde okuyan, bir sürü oyuncuğu olan çok iyi imkanlarda büyüyen bir çocuktur. Ancak o sokaktaki çocuklarla oyun oynamak istemektedir. Güllüşah da bir çocuktur. Oyun onun en temel ihtiyacıdır. Oyun aktiviteleri çocuklara paylaşmayı, kuralları benimsemeyi, kendini ifade etmeyi, başkalarına saygı duymayı öğretir, zihinsel, fiziksel ve sosyoduygusal gelişimi destekleyen bir araçtır. Oyunda çocuk kendi gibi olur rol yapmasına gerek yoktur. Oyun çocukların en temel hakkıdır. Ancak Güllüşah'ın ailesi onun bu temel hakkını elinden almaktadır. Onlara göre oyun tek başına da oynanan bir etkinliktir. Güllüşah evden uzakta olduğu süreç boyunca sokakta çocuklarla çeşitli oyunlar oynar. Diğer çocukların onunla oyuncaklarını, kurabiyelerini paylaşması onu çok mutlu eder. Garip filminde Fatoş sokakta çocuklarla oyunlar oynayan, bazen birlikte yaramazlıklar yapan bir çocuktur. Oyun ihtiyacı Fatoş için karşılanıyor görülmektedir.

11.8. Çocuk ve Ebeveyn İletişimi

Sözlü iletişimin önemli unsurlarından biri ebeveynlerin duygu ve düşüncelerini çocuklarına karşı iletebilecek ortam yaratmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarıyla yeterli vakit geçirmeleri iletişim problemlerini azaltacaktır (Akt., Arabacı, 2011: 36). Yetişkinlerin de sıkıntıları olduğu zaman bunu çocuklarıyla paylaşmaları -elbette çocukları kötü etkilemeyecek derecede- çocuklara değerli olduklarını, onun da fikirlerine önem verildiğini düşünmesini sağlar. Bu bakış açısı çocuklara ebeveynlerin de üzüldüklerini, korktuklarını yani ebeveynlerinin de duyguları olduğunu ve insan olduklarını anlamalarına yardımcı olur. Filmde Güllüşah ve ailesinin birlikte yeterli vakit geçirmediğini ve aile içerisinde iletişimin tek yönlü ve yetersiz olduğunu görmekteyiz. Güllüşah ve teyzesinin iletişimi empatik ve etkili iletişime dayanmaktadır. Etkili iletişimde mesajlar net bir şekilde verilir. Ayrıca İbo'nun başından geçenleri Güllüşah' a anlatması kendini değerli hissettirir. “Garip” filminde Fatoş ve Kemal arasında karşılıklı sevgiye dayanan, birbirlerini dinleyen ve karşısındakine anlaşıldığını iyi yansıtan bir iletişim söz konusudur. Fatoş bulunduğu farklı ortamlarda

kendini rahat ifade edebilen, karşısındaki kişilerin duygularını anlayan, özgüveni yüksek, duygusal farkındalığı yüksek, konuşmaları açık, net ve akıcı bir çocuktur. Sözlü iletişim becerilerinin yanı sıra jest ve mimiklerini de iyi kullanabilmektedir.

11.9. Çalışkanlığa Karşı Aşağılık Duygusu

İlköğretim zamanına denk gelen bu dönemde çocuk akademik ve sosyal alana odaklanarak doyum sağlamak ister (Yeşilyaprak, 2010: 133). Bu dönemde çocuk akranlarıyla bir araya gelerek oyunlar oynar. Eğitim kademesinin ilk yıllarına gelen bu döneme çocuğun çevresine, akranları ve öğretmenleri eklenmiştir. Çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu evresinde (7-11 yaş) çocuğun becerileri desteklenip ödüllendirildikçe başarı duygusu gelişecektir. Tam tersi durumda çocuğun becerileri kazanma eksikliği ve öğrenme performansındaki düşüşler yaşanırsa başarama korkusuna ve yetersizlik duygusuna neden olacaktır. Bu evrede önemli olan akran özdeşimi kuramama çocuklarda aynı zamanda süperego gelişimini etkileyecektir (Öztürk, 2007: 20). “Garip” filminde Fatoş farklı deneyimler yaşayan (babasıyla cam satan, vapurda iğne, tarak vs. satan, dans edip para kazanan, sinema ve reklamlarda oynayan) yetenekli, başarılı, özgüveni yüksek bir çocuktur. Çok farklı ortamlarda değişik deneyimler yaşayan ve içinde bulunduğu işin üstesinden gelebilecek yeteneğe sahiptir. Güllüşah ise akademik derslerinde bale ve piyano derslerinde yetenekli bir çocuktur. İbo’nun sorununu dinleyen ve kendince çözüm üreten akıllı ve başarılı bir çocuktur.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada yönetmenliğini Atıf Yılmaz’ ın üstlendiği “İbo ile Güllüşah” ve yönetmenliğini Memduh Ün’ ün üstlendiği “Garip” filmleri çocuk ve çocukluk kavramı, toplumsal ve kültürel bağlamda çocuk, ebeveyn tutumları, çocuğun eğitiminde ceza, duygusal ihmal, bağlanma, çocuk ve ebeveyn iletişimi boyutları açısından incelenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde iki filmde gelişim olarak farklı alanlardan öyküler sunmaktadır. İlk çocukluktaki sosyoduygusal gelişim, orta ve geç çocukluktaki sosyoduygusal gelişim olumlu yönde etkilendiği takdirde çocuğun duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimi de olumlu etkilenmektedir.

“İbo ile Güllüşah” filminde, Güllüşah ‘ı ebeveynlerin ilgisinden yoksun, oyun ihtiyacı karşılanmayan, duygusal doygunluğu yetersiz bir figür olarak görmekteyiz. Güllüşah’ ın sosyoduygusal gelişiminde duygusal boyutta ebeveynleri tarafından yeterince karşılanmayan bir eksiklikten söz ederken Fatoş karakterinde ise duygusal gelişim açısından ihtiyaçları

giderilmiş bir çocuk görmekteyiz. Fatoş’ un, ebeveyni tarafından yeterli düzeyde sevgi ve bakımı üstlenilmiş, duygusal gelişimi olumlu yönden desteklenmiş genel olarak pozitif deneyimler yaşamış karakterdir. Bu bağlamda Güllüşah ve Fatoş’ un birbirinden farklı olarak sosyoduygusal gelişim özellikleri sergilediği söylenebilir. İbo ile Güllüşah ve Garip filmlerinin ana ögesi çocuk, yani başrol oyuncusu çocuk olan, çocuğun aile ve toplum içinde nasıl görüldüğünü ve çocuğun nasıl yansıtıldığı hakkında önemli izlenimler sunmaktadır. İki filmde toplumsal bir bakış açısından değerlendirildiğinde “İbo ile Güllüşah” filminde kaçırılan çocuk ve yöneten çocuk imgesini görmekteyiz. “Garip” filminde ise terk edilen çocuk imgesini yansıtmaktadır. “İbo ile Güllüşah” filmi çekildiği zaman diliminde Türk toplumunda çocuk kaçırma çok fazla görülmemesine rağmen filmlerde çocuk kaçırma eylemi sıkça görülmektedir. Güllüşah karakterinde ailenin çocuğa yüklediği anlam ile Fatoş karakterine yüklenen anlamının farklılaştığını görmekteyiz. Güllüşah karakterine toplumsal ve kültürel yönden yüklenen anlam, katı disiplinle başarılı ama duygusal yönden yetersiz çocuklar yetiştirmenin önemli ve gerekli olduğu algısıdır. Fatoş karakterinde ise, kısıtlı imkanlar ve zor hayat şartlarında aile içinde çocuğa yansıtılan -değerli olduğu ve sevildiği hissi- algısıdır. Birçok imkanla yetiştirilen ve farklı alanlarda eğitim alan Güllüşah ile kısıtlı imkanlarla yaşamını sürdüren Fatoş karakterlerinin toplumsal alandaki farklı sosyal statüleri yansıttığı da söylenebilir.

Toplumsal bakış açısından “İbo ile Güllüşah” ve “Garip” filmlerinde kurgu ve gerçekliğin harmanlanarak izleyiciye sunulduğu söylenebilir.

“İbo ile Güllüşah” ve “Garip” filmlerinden yola çıktığımızda sinemanın eğitim alanında özellikle gelişim psikolojisinde kullanılması iki alan içinde katkılar sunacaktır. “İbo ile Güllüşah” ve “Garip” filmleri açısından ele alındığında üniversitelerin farklı kademelerinde özellikle gelişim psikolojisi, eğitim psikolojisi derslerinde bu filmlerin kullanılması, ilgili gelişim psikolojisi ve eğitim psikolojisi konularının daha iyi anlaşılmasına ve özümsemesine katkı sunacaktır.

Çalışmada önemli sonuçlar elde edilmesine karşın çeşitli sınırlılıklar göstermektedir. İbo ile Güllüşah ve Garip filmleri erken ve orta çocukluk sosyoduygusal gelişim açısından incelenmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda farklı alanların dahil edilmesi yeni bulguların ortaya çıkmasına katkı sunabilir.

Kaynakça

Ainsworth, M. (1979). Infant Mother Attachment. *American Psychologist*, 34(10), 932-937.

- Arabacı, N. (2011). *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracının (ABÇİDA) Geliştirilmesi ve Anne-baba-çocuk İletişiminin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, F. (2000). 1-3 Yaş Dönemindeki Çocuğun Oyun ve Oyuncak Özelliklerinin Gelişim Kuramları ile Açıklanması. *C.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 4 (2), 40-43.
- Baumrind, D. (1971). Current Patterns of Parental Authority. *Developmental Psychology Monographs*, 4(1), 1-103.
- Bilir, Ş.; Arı, M.; Dönmez, N.; Atik, B.; San, P. (1991). Türkiye'nin 16 İlinde 4- 12 Yaşlar Arasındaki 50.473 Çocuğa Fiziksel Ceza Verme Sıklığı ve Buna İlişkin Problem Durumlarının İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışma Dergisi*, 1(1).
- Bowen, G. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9, 27-40.
- Bowlby, J. (1977). The Making and Breaking of Affectional Bonds I. Aetiology and Psychopathology in the Light of Attachment Theory. *The British Journal of Psychiatry*, 130(3), 201-210.
- Bowlby, J. (1979). The Bowlby -Answorth Attachment Theory. *Brain and Sciences*, 2(4), 637-638.
- Bowlby, J. (1983). Bağlanma, Tuğrul Veli Soylu (Çev: Soylu T. V.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Darling, N., Steinberg, L. (1993). Parenting Style as Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
- Düzcan, E. (2017). Çocuk Gözüyle Anlatmak: Sinemada Çocukluğun Büyüme Serüveni. *TRT Akademi*, 2(4), 398-417.
- Elkind, D. (1993). Çocuk ve Toplum. (Çev. Öngen, D.). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Erikson, E. (1968). Identity: Youth and Crisis, New York: W.W. Norton
- Gençöz, F. (2009). Sinema ve Psikoloji. *E-Sekans Dergisi*, 1, 16-22.
- Güçlü, S. (2016). Çocuk ve Çocukluğun Sosyolojisi Bağlamında Çocuk Hakları. *Sosyoloji Dergisi Armağan Sayısı*, 1(1), 1-22.

- Güler, D. (1989). Çocuk, Televizyon ve Çizgi Film. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Dergisi*, 5, 163.
- İkiz, S., Öztürk Samur, A. (2016). Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Fiziksel ve İlişkisel Saldırganlığın Ebeveyn Tutumları Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35), 159-175.
- Kağıtçıbaşı, C. (1982). The Changing Value of Children in Turkey (No. 60-E). Honolulu, HI: East-West Center.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S., Üstündağ, M.F. (2011). Bağlanma ve Psikopatoloji, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.
- Knox, M. (2010). On Hitting Children: A Review of Corporal Punishment in the United States. *Journal of Pediatric Health Care*, 24(2), 103-107.
- Korkutan, S.Ş. (2018). Kemal Sunal Filmlerindeki Geleneksel Çocuk Oyunları, Ata Sporları ve Yarışlar. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18(1), 77-96.
- Morsünbül, Ü. (2015). Analyzing Honey (Bal), Milk (Süt) and Egg (Yumurta) Movies in Terms of Erikson's Theory of Psychosocial Development. *Elementary Education Online*, 14(1), 181-187.
- Okumuş, V. (2018). *Çocukların Sosyal Medya Kullanımları ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özsoy, A. (2017). Sinema, Yeni Seyir Deneyimleri ve Çocuk İzleyici. *TRT Akademi* 2(4), 356-374.
- Öztürk, Z. A. (2007). *İlköğretim Öğrencilerinde (4., 5., 6., 7. ve 8.sınıflar) Dindarlık Kaygı Arasındaki İlişki*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Pembecioğlu, Nilüfer (2018). *Türk ve Dünya Sinemasında Çocuk İmgesi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Postman, N. (1995). Çocukluğun Yok Oluşu (Çev. İnan, K.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Sağlam, M., Aral, N. (2016). Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları Çocuk ve Medeniyet, 2, 43-56.

Santrock, J. W. (2015). *Yaşam Boyu Gelişim*. (Çev. Yüksel, G.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Şahin, S., Aral, N. (2012). Aile içi İletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi* ,1(3), 55-66.

Şendoğdu, M. C. (2000). *Anaokuluna Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Anne ve babalarını Algılamaları ile Anne Babaların Kendi Tutumlarını Algılamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Tan, M. (1989). Çağlar Boyunca Çocukluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(22), 71-88.

Tüzün, O., Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Düşünen Adam Dergisi*, 19(1), 24-39.

Uçan, M. D. (2019). *Sinemada Toplumsal Yapı, Travma ve Çocuk Etkileşimi: Beyaz Bant*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Yaprak, B. (2007). *İlköğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumunun Diskriminant Analiziyle Belirlenmesi ve Benlik Saygısı ile Olan İlişkisinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Uygulama*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Eskişehir.

Yeşilyaprak, B. (2010). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.

Webb, J., Musello, C. (2020). *Çocuklukta İhmalin İz: Boşluk Hissi*. (Çev. Arıkan G.). İstanbul: Sola Unitas Yayınları.

Wekerle, C.; Leung, E.; Wall, A. M.; Macmillan, H.; Boyle, M.; Trocma, N.; Waechter, R. (2009). The Contribution of Childhood Emotional Abuse to Teen Dating Violence Among Child Protective Services-Involved Youth. *Child Abuse & Neglect: The International Journal*, 33(1), 45-58.

İnternet Kaynakları

Bergen, D. (1988), Play as a Medium for Learning and Development [Digital Editions]. Erişim adresi <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED421252.pdf> 0 . Erişim (10.11.2021).

Fleming, J. (2020). Erikson's Psychosocial Developmental Stages [Digital Editions] Erişim adresi http://swppr.org/Textbook/The_Book.pdf . Erişim (10.11.2021).

- Gander, M., Gardiner, H. (2015). Çocuk ve Ergen Gelişimi (Çev. Onur vd.). Erişim adresi <https://www.pdfoku.net/cocuk-ve-ergen-gelisimi-mary-j-gander/> Erişim (10.11.2021).
- Mcleod, S. A. (2018, May). Erik Erikson's stages of psychosocial development. Simply psychology: <https://www.simplypsychology.org/Erik-Erikson.html> Erişim (10.11.2021).
- Sığırtmaç, A. (2018). Çocuk ve Oyun [Microsoft Word]. Erişim adresi http://anaokulu.cu.edu.tr/file/3cocuk_ve_oyun.pdf Erişim (10.11.2021).
- The American Professional Society on the Abuse of Children. (2019). The Investigation and Determination of Suspected Psychological Maltreatment of Children and Adolescents. Erişim adresi <https://www.apsac.org/> Erişim (10.11.2021).
- Unicef (2004). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Erişim adresi https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarinaDairSozlesme.pdf
- World Health Organization. (2006). Preventing Child Maltreatment: A Guide to Taking Action and Generating Evidence. Erişim adresi https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_eng.pdf adresinden erişilmiştir.43red Erişim (10.11.2021).